

te være med ved »det grønne bord«, fordi denne elite var politisk og militært uenig med de ansvarlige for 1864. Folk som Hegermann-Lindenchrone og Kauffmann, der måtte betegnes som centrale skikkelser i datidens forsvarspolitik og -debat var altså farlige og måtte væk – og det kom de.

Men tilbage til spørgsmålet om 1867-ordningen var mere end et parlamentarisk ækvilibristisk nummer?

At betegne krigsminister Raasløff »som en procurator med stort talent«, som Kauffmann gør, svarer nok mere korrekt i moderne forstand til »en manager med stort talent«, der dog i sin optræden over for kongen næsten optræder som en amerikansk sheriff. Dette »amerikanske« islæt i dansk politik beretter forfatteren om med stort talent, og gennemførelsen af hærloven er da også helt amerikansk »take it or leave it«. Men tilbage bliver en antydning af dårlig smag i munden. Var 1867-ordningen et seriøst foretagende? Jeg har mine tvivl. Men alt dette er ren teori, for ordningen er aldrig testet i krig, og det er næppe dens afskrækkelsesværdi, der holdt Danmark uden for stormagtskonflikterne efter 1867.

Til slut endnu et tankeeksperiment. Alle slår kors for sig ved tanken om et forsøg på revanche over for Preussen ved et forbund med Østrig 1866 og/eller med Frankrig i 1870. Men ingen har tilsyneladende prøvet at gennemspille dette scenario udstrakt over perioden 1866 til 1945. Hvorledes ville et Danmark da se ud i 1979? Er det ikke snart på tide, at den unge historikergeneration tager fat på perioden, der bl. a. omfatter vore to Slesvigske Krige og disses eftervirkning på dansk politik helt op til i dag. Dybt nede i den danske ursjæl sidder endnu en torn fra 1864 og gnaver og fordrejer vort nationale historiske og politiske perspektiv. Lad os få ryddet op i alt dette, inden de store opgaver frem mod år 2000 skal løses.

H. Kroon

NYESTE TID

Hermod Lannung: Min russiske ungdom 1917–19 og 1922–24. København, Gyldendal, 1978. 198 s. ill.

Hermod Lannung var som ganske ung i Rusland i to omgange, først ved det danske gesandtskab i Petrograd og den danske Røde Kors-mission i Moskva, senere ved Nansenmissionen og European Student Relief i Ukraine, men i begge perioder beskæftiget med nødhjælpsarbejde i det af krig, revolution, borgerkrig og intervention hærgede Rusland. I sin høje alderdom har han nu udgivet en bog, hvori han meget levende og undertiden dramatisk beretter om sine oplevelser. Ifølge smudsomslaget er der tale om nogle helt enestående øjenvidneskildringer til et af de vigtigste kapitler i vor tids historie, ja »Lannung har set det hele«. Spørgsmålet er imidlertid, hvad og hvor meget han har set, hvad han fortæller, og hvor stor værdi hans skildringer har.

Set med en historikers øjne er erindringerne i flere henseender en skuffelse. Lannung forbigår således de væsentlige politiske problemer og bruger i stedet megen plads på at berette om en række småepisoder, især fra revolutionsdagene i Petrograd. Yderligere fortæller forf. 25 sider inde i bogen, at der her ikke er tale om egentlige dagbogsoptegnelser, men om en slags »dagbogsbreve«, der i samtiden blev offentliggjort i Sorø Amtstidende. Og s. 54 hedder det – efter nogle dramatiske skildringer af oplevelser under Oktoberrevolutionen – at der her »i et vist omfang [er] tale om journalistiske lån fra anden kilde«. Endelig hedder det i et efterskrift, at beskrivelsen er »stort set« uretoucheret og

uden hensyn til, hvad han *nu* måtte mene (Lannung er formand for Landsforeningen Danmark-Sovjetunionen). Til alt dette kommer, at han ofte blander erindringsstoffet (med og uden journalistiske lån og/eller retouche) med, hvad han senere har læst eller har fået fortalt. Dette gælder således bl. a. omtalen af den danske gesandt Harald Scavenius' indberetning til Udenrigsministeriet i august 1918, en indberetning som forf. ikke kan have haft kendskab til den gang, og som i øvrigt ikke er korrekt citeret.

Hvad øjenvidneskildringerne angår – som altså ikke altid er øjenvidneskildringer – beretter forf. f. eks. om krydseren Auroras rolle under Oktoberrevolutionen, herunder dens kanonild med flere træffere mod Vinterpaladset. Det er imidlertid en fastslået kendsgerning, at Aurora kun skød med løst krudt. De mange lig fra den anti-bolsjevikiske kvindebataljon, som skulle være fundet i Neva'en, synes ligeledes at være en skrøne. Trods sin bevidsthed om som udenforstående ikke at kunne følge så nøje med i den samtidige politiske udvikling, mener Lannung nu, at han alligevel havde en fornemmelse af især Lenins rolle i efteråret 1917. I betragtning af, at Lenin ved denne tid var gået under jorden og fra sit skjulested i Finland kun pr. kurer stod i forbindelse med det illegaliserede bolsjevikparti, virker denne påstand ikke sandsynlig. Lannungs karakteristik af Lenin længere fremme (s. 183) er i øvrigt i kras modstrid med hans samtidige vurdering af Lenin (og Trotskij) som »resp. en fantast og en forbryder«.

Dette retoucherede billede kommer også klart frem på andre felter, ikke mindst ved udeladelsen af omtale af, hvordan den unge Lannung (eller Larsen, som han den gang hed) bedømte den politiske situation i det bolsjevikiske Rusland og karakteriserede det bolsjevikiske regime ved tidspunktet for hans hjemrejse til Danmark i begyndelsen af 1919: at regimet stod for fald, at der var tale om en enorm fiasko for de bolsjevikiske ideer, at bolsjevismen og dens system var ganske uproduktivt, og at man fra udlandets side bedst kunne bekæmpe det ved at »isolere den pestsyge« for herved at ramme dets livsnerve: propagandaaktiviteten.

Der synes at være mere hold i beskrivelserne af nødhjælpsarbejdet i forbindelse med Nansen-missionen. (Hvorfor insisterer forf. mon på at stave Nansens fornavn Frithiof, når det fremgår af bogens illustrationer, at Nansen selv skrev Fridtjof?). Også her savner man dog den politisk vakte Lannungs samtidige beskrivelser og vurderinger af de brændende politiske spørgsmål. Man får heller ikke på noget tidspunkt fortalt, hvor omfattende det udenlandske nødhjælpsarbejde var. Erindringernes værdi ligger derfor mere i de øjebliksbilleder, han giver af dagliglivet i Rusland: transportforholdene, ernæringsituationen, gadelivet o. l. Ikke mindst hans skildringer af forskellige lange jernbanerejser er interessante.

Lannungs virksomhed i Rusland holdt op nogenlunde samtidig med Lenins død og dermed den bolsjevikiske arvefølgestrid. I et efterskrift fortæller han, hvor mange gange han siden har besøgt Sovjetunionen, og at han i 1970'erne har været der hvert år. Hvordan Lannung oplevede stalinismen i dens mange manifestationer i 1930'erne, får vi dog intet at vide om. Derimod fortæller han kort om de store fremskridt i økonomisk og uddannelsesmæssig henseende, som Sovjetunionen har oplevet i løbet af de sidste 60 år, selv om en sådan udvikling jo ikke er noget enestående eller et særligt sovjetisk fænomen.

Bent Jensen

Inger Nilsson: Grönlandsfrågan 1929–1933. En studie i småstatsimperialism. Umeå. Umeå Studies in the Humanities 17. 1978. 124 s.

Den dansk-norske strid om suveræniteten over Østgrønland, der ved en international voldgiftskendelse i 1933 blev afgjort til dansk fordel, har hidtil ikke været gjort til genstand